

LỜI GIỚI THIỆU

(Cho lần xuất bản thứ hai)

Giáo trình Kinh tế vi mô II được biên soạn để phục vụ giảng dạy cho sinh viên ngành Kinh tế, với mục tiêu tiếp tục nâng cao khối kiến thức của Kinh tế vi mô I, kế thừa nhưng hạn chế đến mức thấp nhất sự trùng lặp kiến thức của Kinh tế vi mô I. Phương châm biên soạn giáo trình là cập nhật những vấn đề cốt lõi cơ bản, hiện đại, phù hợp với đặc điểm của chương trình đào tạo ngành Kinh tế của Việt Nam.

Với thời lượng 3 tín chỉ, giáo trình Kinh tế vi mô II được thiết kế theo tám chương gồm:

Chương 1: Lựa chọn tiêu dùng tối ưu. Nội dung chương này trình bày về lý thuyết đường ngân sách, đường bàng quan thông qua sở thích của người tiêu dùng; phân tích trạng thái cân bằng của người tiêu dùng tiếp cận từ đường ngân sách và đường bàng quan, đồng thời phân tích cân bằng thông qua phương pháp đại số; cuối cùng là xem xét về một số ứng dụng của lý thuyết hành vi người tiêu dùng.

Chương 2: Thặng dư và chính sách của Chính phủ. Chương này trình bày về lý thuyết thặng dư, đồng thời trên cơ sở của lý thuyết này, đánh giá về một số chính sách như: chính sách kiểm soát giá; tác động của việc đánh thuế đến kết quả hoạt động của thị trường; chính sách thuế và hạn ngạch nhập khẩu; vấn đề trợ giá và hạn ngạch sản xuất.

Chương 3: Lựa chọn trong điều kiện rủi ro. Nội dung chính của chương này tập trung vào: nghiên cứu đầu cơ cho chúng ta thấy đời sống kinh tế là một vụ kinh doanh đầy rủi ro; mô tả rủi ro thông qua chỉ tiêu; nghiên cứu sở thích về mức độ rủi ro, giúp chúng ta xác định được cái giá của rủi ro và các giải pháp giảm nhẹ rủi ro.

Chương 4: Lựa chọn sản xuất tối ưu. Thông qua nghiên cứu hàm sản xuất, đường đồng lượng và chi phí sản xuất và đường đồng phí; từ đó giúp ta nghiên cứu lựa chọn đầu vào tối ưu tiếp cận từ đường đồng lượng và đường đồng phí; nghiên cứu chi phí ngắn hạn và dài hạn giúp ta lựa chọn được quy mô sản xuất tối ưu và hợp lý.

Chương 5: Sức mạnh độc quyền và định giá khi có thể lực thị trường. Nghiên cứu thị trường độc quyền mua và độc quyền bán từ đó giúp ta xác định được sức mạnh của hai thị trường này; thông qua hệ thống phân biệt giá cho biết khả năng các hãng kinh doanh đưa ra các giải pháp làm tăng lợi nhuận thông qua chiếm đoạt thặng dư của người tiêu dùng như thế nào?

Chương 6: Thị trường độc quyền nhóm. Mức giá của ngành cho thấy ưu thế của độc quyền thuần túy; đường cầu gãy khúc giúp ta nhìn thấy cách thức mà nhà độc quyền đặt giá như thế nào? Tại sao thị trường phải có người lãnh đạo giá, các hình thức hợp tác trong thị trường này để đạt được lợi nhuận tối đa; nghiên cứu cạnh tranh về lượng và cạnh tranh về giá trong thị trường này để thấy được ảnh hưởng của quy mô độc quyền nhóm đến kết cục thị trường.

Chương 7: Lý thuyết trò chơi. Chương này tập trung giới thiệu nội dung cơ bản cấu thành lý thuyết trò chơi; đồng thời nghiên cứu chương này giúp chúng ta hiểu được tại sao những người tham gia trò chơi không phải lúc nào cũng hợp tác với nhau; tại sao lý thuyết và thực tế luôn tồn tại một khoảng cách.

Chương 8: Thị trường yếu tố sản xuất. Nội dung chương này tập trung vào nghiên cứu ba thị trường yếu tố sản xuất đó là: thị trường lao động, thị trường vốn và thị trường đất đai. Mỗi thị trường đều nghiên cứu quá trình hình thành cung, hình thành cầu và cân bằng trong từng thị trường.

Giáo trình được Hội đồng khoa học Học viện Tài chính giao cho bộ môn Kinh tế học tổ chức biên soạn lần đầu năm 2014; Sau một thời gian đã được đưa vào giảng dạy trong quá trình đào tạo của Học viện Tài chính. Mặc dù tập thể các nhà khoa học của Bộ môn đã hết sức cố gắng nhưng Kinh tế học có rất ít tri thức tồn tại mãi với thời gian; Do vậy, trong quá trình biên soạn và chỉnh sửa không thể tránh khỏi những khiếm khuyết. Tập thể tác giả chân thành cảm ơn các nhà khoa học: GS.TS. Ngô Thế Chi; PGS.TS. Đỗ Thị Phi Hoài; TS. Phan Thế Công; TS. Lê Doãn Khải; TS. Nguyễn Xuân Thạch và PGS.TS. Phạm Đình Phùng đã đóng góp nhiều ý kiến quý báu cho quá trình biên soạn lần đầu và chỉnh sửa giáo trình này.

Tham gia biên soạn và chỉnh sửa cho lần xuất bản thứ hai này gồm các nhà khoa học: PGS.TS. Nguyễn Văn Dân, TS. Phạm Quỳnh Mai, TS. Nguyễn Quốc Bình.

MỤC LỤC

Trang

Chương 1. LỰA CHỌN TIÊU DÙNG TỐI ƯU

1. Giới hạn ngân sách	7
1.1. Đường ngân sách	7
1.2. Dịch chuyển đường ngân sách	9
2. Sở thích của người tiêu dùng	11
2.1. Một số giả thiết khi nghiên cứu về sở thích của người tiêu dùng	11
2.2. Mô tả sở thích của người tiêu dùng bằng đường bàng quan	11
2.3. Tính chất của đường bàng quan	12
2.4. Tỷ lệ thay thế cận biên của hàng hoá	14
2.5. Hai trường hợp đặc biệt của đường bàng quan	15
3. Phân tích trạng thái cân bằng của người tiêu dùng	15
3.1. Trạng thái cân bằng của người tiêu dùng tiếp cận từ đường ngân sách và đường bàng quan	15
3.2. Phân tích trạng thái cân bằng của người tiêu dùng bằng phương pháp đại số	17
3.3. Ảnh hưởng của các nhân tố đến lựa chọn hàng hoá tiêu dùng tối ưu	24
3.4. Hiệu ứng thu nhập và hiệu ứng thay thế	26
4. Một số ứng dụng về lựa chọn tiêu dùng tối ưu	28
4.1. Xây dựng đường cầu về một hàng hoá	28
4.2. Sự lựa chọn tiêu dùng theo thời gian	33
4.3. Lựa chọn của người nghèo trong việc nhận trợ cấp	40
Câu hỏi ôn tập	43
Bài tập	43

Chương 2. THẶNG DƯ VÀ CHÍNH SÁCH CỦA CHÍNH PHỦ

1. Lý thuyết về thặng dư	49
1.1. Thặng dư của người tiêu dùng	49

1.2. Thặng dư của người sản xuất	50
1.3. Tổng thặng dư và hiệu quả của thị trường	52
1.4. Phân tích thặng dư khi tham gia vào nền thương mại thế giới	55
2. Kiểm soát giá	60
2.1. Ảnh hưởng của giá trần tới kết quả hoạt động của thị trường	61
2.2. Ảnh hưởng của giá sàn tới kết quả hoạt động của thị trường	62
2.3. Đánh giá về chính sách kiểm soát giá	64
3. Tác động của việc đánh thuế đến kết quả hoạt động của thị trường	65
3.1. Tác động của thuế đánh vào người mua đến kết quả hoạt động của thị trường	65
3.2. Tác động của thuế đánh vào người bán đến kết quả của thị trường	68
3.3. Hệ số co giãn và ảnh hưởng của thuế	69
4. Tác động của thuế và hạn ngạch nhập khẩu	71
4.1. Tác động của thuế nhập khẩu tới những người tham gia vào thị trường	71
4.2. Tác động của hạn ngạch nhập khẩu đối với những người tham gia vào thị trường	75
5. Trợ giá và hạn ngạch sản xuất	78
5.1. Trợ giá	78
5.2. Hạn ngạch sản xuất	80
Câu hỏi ôn tập	82
Bài tập	83

Chương 3. LỰA CHỌN TRONG ĐIỀU KIỆN RỦI RO

1. Đầu cơ	90
1.1. Hoạt động mua ngay bán ngay và các hình thái giá cả theo vùng	91
1.2. Đầu cơ và hành vi của giá cả qua thời gian	91
2. Mô tả rủi ro	93
2.1. Xác suất	93

2.2. Giá trị kỳ vọng	94
2.3. Độ biến thiên	95
2.4. Ra quyết định lựa chọn	99
3. Sở thích về mức độ rủi ro	99
3.1. Những sở thích khác nhau về độ rủi ro	99
3.2. Giá của rủi ro	102
3.3. Tương đương chắc chắn	103
4. Giảm nhẹ rủi ro	104
4.1. Đa dạng hoá	104
4.2. Bảo hiểm	105
4.3. Giá trị của thông tin	109
5. Cầu về tài sản có rủi ro	109
5.1. Tài sản	110
5.2. Lợi tức từ tài sản	110
5.3. Sự đánh đổi giữa rủi ro và lợi tức	111
5.4. Lựa chọn của nhà đầu tư	112
Câu hỏi ôn tập	114
Bài tập	114

Chương 4. LỰA CHỌN SẢN XUẤT TỐI ƯU

1. Hàm sản xuất và đường đồng lượng	117
1.1. Hàm sản xuất	117
1.2. Đường đồng lượng	120
1.3. Sản xuất với hai đầu vào biến đổi	122
2. Chi phí sản xuất và đường đồng phí	127
2.1. Chi phí sản xuất	127
2.2. Đường đồng phí	129
3. Lựa chọn đầu vào sản xuất tối ưu tiếp cận từ đường đồng lượng và đường đồng phí	130
3.1. Nguyên tắc tối thiểu hoá chi phí khi đầu ra cố định	130

3.2. Tối thiểu hoá chi phí khi giá một đầu vào thay đổi	132
3.3. Tối thiểu hoá chi phí với mức sản lượng đầu ra thay đổi	135
3.4. Tính cứng nhắc của sản xuất trong ngắn hạn	135
4. Đường chi phí dài hạn và đường chi phí ngắn hạn	136
4.1. Chi phí trung bình và chi phí cận biên dài hạn	136
4.2. Tính kinh tế theo quy mô và phi kinh tế theo quy mô	138
4.3. Lựa chọn quy mô sản xuất tối ưu dựa trên quan hệ giữa các đường chi phí cận biên ngắn hạn và cận biên dài hạn	141
5. Sản xuất với hai đầu ra và tính kinh tế theo phạm vi	142
Câu hỏi ôn tập	145
Bài tập	145

Chương 5. SỨC MẠNH ĐỘC QUYỀN VÀ ĐỊNH GIÁ KHI CÓ THỂ LỰC THỊ TRƯỜNG

1. Độc quyền bán	150
1.1. Lựa chọn sản lượng của hãng trong thị trường độc quyền bán	150
1.2. Sức mạnh độc quyền bán	152
2. Độc quyền mua	157
2.1. Đường chi tiêu bình quân và đường chi tiêu cận biên, đường giá trị đối với người mua	157
2.2. Lựa chọn sản lượng trong thị trường độc quyền mua	159
2.3. Sức mạnh độc quyền mua	160
3. Định giá khi có thể lực thị trường	162
3.1. Phân biệt giá cấp một	163
3.2. Phân biệt giá cấp hai	165
3.3. Phân biệt giá cấp ba	166
3.4. Phân biệt giá thời kỳ và đặt giá lúc cao điểm	169
3.5. Định giá hai phần	170
3.6. Định giá gộp	174
Câu hỏi ôn tập	174

Bài tập	175
---------	-----

Chương 6. THỊ TRƯỜNG ĐỘC QUYỀN NHÓM

1. Đặc trưng của thị trường và hãng kinh doanh	185
1.1. Đặc trưng của thị trường	185
1.2. Đặc trưng của các hãng kinh doanh	186
2. Giá của ngành	186
3. Đường cầu gãy khúc trong độc quyền nhóm	187
3.1. Sự cứng nhắc của giá là cơ sở của mô hình đường cầu gãy khúc	187
3.2. Đường doanh thu cận biên	188
4. Các hình thức hợp tác trong độc quyền nhóm	189
4.1. Hợp tác ngầm	189
4.2. Hợp tác công khai	191
5. Cạnh tranh trong thị trường độc quyền nhóm	193
5.1. Cạnh tranh về lượng	193
5.2. Cạnh tranh về giá	199
6. Trạng thái cân bằng trong thị trường độc quyền nhóm	205
6.1. Trạng thái cân bằng	205
6.2. Ảnh hưởng của quy mô thị trường độc quyền nhóm đến kết cục thị trường	206
Câu hỏi ôn tập	207
Bài tập	208

Chương 7. LÝ THUYẾT TRÒ CHƠI

1. Vài nét về lịch sử	212
2. Những nội dung cơ bản của lý thuyết trò chơi	214
2.1. Đối tượng nghiên cứu của lý thuyết trò chơi	214
2.2. Các thành tố cơ bản của trò chơi	215
2.3. Phân loại trò chơi	217
2.4. Trình bày trò chơi	219
2.5. Các cách thức giải trò chơi	221

3. Một số ví dụ minh họa về lý thuyết trò chơi	236
3.1. Trò chơi lợi thế người đi trước	236
3.2. Độc quyền nhóm với tư cách tình thế lưỡng nan của người tù	238
3.3. Trò chơi chạy đua vũ trang	239
4. Thảo luận về tính duy lý trong lý thuyết trò chơi	240
Câu hỏi ôn tập	242
Bài tập	242

Chương 8. THỊ TRƯỜNG YẾU TỐ SẢN XUẤT

1. Thị trường lao động	245
1.1. Xác định lượng lao động dựa vào cung cầu trên thị trường cạnh tranh	245
1.2. Xác định lượng lao động trong thị trường yếu tố có sức mạnh độc quyền mua	253
1.3. Xác định lượng lao động trên thị trường yếu tố có sức mạnh độc quyền bán	255
2. Thị trường vốn	259
2.1. Một số khái niệm	259
2.2. Cầu về dịch vụ vốn	264
2.3. Cung về dịch vụ vốn	268
2.4. Cân bằng cung cầu về dịch vụ vốn của hãng	269
2.5. Xác định lãi suất trên thị trường vốn	270
3. Thị trường đất đai	273
Câu hỏi ôn tập	275
Bài tập	275
Tài liệu tham khảo	278
Mục lục	280